

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos ir darbo
ministerijai

Į 2022-12-19

Nr. (23.1E-55) STAP-1061

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Valstybės kontrolė, kaip aukščiausioji audito institucija, susipažinusi su Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtu ir teikiamu derinti Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo Nr. IX-547 pakeitimo įstatymo projektu ir jį lydinčių įstatymų pakeitimų projektais, teikia savo nuomonę, remdamasi atliktų auditų metu surinktų įrodymų pagrindu padarytomis išvadomis, teiktomis rekomendacijomis ir siūlymais.

Valstybės kontrolė, atlikusi valstybinius auditus, ataskaitose „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2017 metų konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“ (2018-10-01 Nr. FA-2018-P-6-4-8-1) ir „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2018 metų konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“ (2019-09-30 Nr. FA-2), teikė rekomendacijas, siekdama turėti patikimus finansinių ataskaitų duomenis.

Valstybės kontrolės nuomone, teikiamas Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo Nr. IX-547 pakeitimo įstatymo projektas ir jį lydinčių įstatymų pakeitimų projektai sudaro teises prielaidas įgyvendinti Valstybės kontrolės teiktas rekomendacijas: „Siekiant suderinti Garantinio ir Ilgalaikio darbo išmokų fondų ir jų administratoriaus veiklą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų taikymą, rekomenduojame inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kad šių fondų lėšų sąmatos būtų tvirtinamos kartu su Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetu, įsivertinant vienodų principų taikymą jų biudžetų formavimui“ ir „Taikyti tokius buhalterinės apskaitos metodus / tvarką, kad būtų užtikrinta, jog sukauptas rezultatas bus pateikiamas pagal atskiras socialinio draudimo rūšis (atsižvelgiant į tai, kad įstatymu yra patvirtinami ne tik bendrieji įmokų tarifai, bet ir jų dydžiai, taikomi tam tikroms socialinio draudimo rūšims)“.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo Nr. IX-547 pakeitimo įstatymo projekto 13 str. siūloma nustatyti, kad, jeigu Seimas ar Vyriausybė priima teisės aktus, dėl kurių keičiasi valstybės socialinių fondų sąnaudos arba pajamos, ir (arba) atsiranda aplinkybės, kurių nebuvo galima numatyti rengiant valstybės socialinių fondų biudžetų projektus ir juos tvirtinant, valstybės socialinių fondų biudžetai netikslinami.

Atkreipiame dėmesį, kad Biudžeto sandaros įstatymo 3 str. 2 d. nurodyta, kad Lietuvos Respublikoje surenkami mokesčiai, privalomos įmokos ir rinkliavos gali būti perskirstomi tik per valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus, Valstybinio socialinio draudimo fondą, Privalomojo sveikatos draudimo fondą ir kitus išteklių fondus, į kuriuos surenkamos privalomos įmokos, nurodytos išteklių fondo steigimą reglamentuojančiame įstatyme. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo 4 str. 4 d. nustatyta, kad asignavimai iš valstybės biudžeto šio fondo biudžetui skiriami atsižvelgiant į fondo finansinę padėtį, kai dėl Seimo ar Vyriausybės priimtų teisės aktų padidėja fondo išlaidos arba sumažėja jo pajamos, o įmokų tarifai tam tikroms socialinio draudimo rūšims nekeičiami arba keičiami nepakankamai. Sprendimą dėl šių papildomų asignavimų priima Seimas, tvirtindamas Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų atitinkamų metų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą ir fondo biudžetą atitinkamiems biudžetiniams metams (įstatymo projekte tai numatyta 4 str. 3 d.). Įstatymo 12 str. dėl fondo biudžeto tikslinimo numatyta, kad jis patikslinamas tokia pat tvarka kaip ir tvirtinamas.

Pažymėtina, kad Valstybės kontrolė ne kartą yra pasisakiusi apie ydingą praktiką, kai metų viduryje, pasikeitus ekonominei situacijai, socialinių fondų biudžetai nėra tikslinami, nors įstatymas išimčių nenumato. Valstybinio audito ataskaitoje „Valstybinio socialinio draudimo fondo 2020 metų konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“ (2021-10-01 Nr. FAE-7) pažymėjome, kad Valstybės kontrolė 2016 m. konstatavo (valstybinio audito ataskaita „Lietuvos Respublikos 2015 metų valstybės konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumas ir valstybės biudžeto vykdymo vertinimas“, 2016-10-03 Nr. FA-P-60-6-10-1), kad biudžete Seimo nepatvirtintų išlaidų finansavimo praktika, kai Vyriausybė valstybės vardu pasiskolintas lėšas naudoja tokių išlaidų finansavimui, yra ydinga, nes mažina biudžetų formavimo skaidrumą ir didina riziką nukrypti nuo fiskalinės drausmės reikalavimų, kai jie yra taikomi. Ataskaitoje „Garantinio fondo 2020 metų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių teisingumo bei lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo vertinimas“ (2021-10-01 Nr. FAE-9) nurodėme, Valstybės kontrolė 2016 m. yra teikusi pastebėjimą (2016-10-03 ataskaita Nr. FA-P-60-6-10-1), kad tokia praktika, kai Seimo patvirtintus valstybės biudžeto rodiklius keičia ne pats Seimas, o Vyriausybė, yra keistina, nes tai rodo planavimo trūkumus, nesuteikia pakankamai informacijos fiskalinės rizikos valdymui ir didina riziką pažeisti fiskalinės drausmės reikalavimus. Todėl, Valstybės kontrolės nuomone, įstatymo projekto nuostatos, kad valstybės socialinių fondų biudžetai netikslinami, yra ydinga anksčiau nurodytos netinkamos biudžeto formavimo praktikos įteisinimo požiūriu.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Valstybės kontrolieriaus pavaduotoja

Živilė Kindurytė